

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R.P. Richardi Lyncei ... Vniversa Philosophia Scholastica

Complectens Dialecticam, siue Scientiam de Veritate, in decem libros
distributam

Lynch, Richard

Lvgdvni, 1654

III. Explicatur quid sit oratio, & aliqua circa eam dubia enodantur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95210](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95210)

dicata partialia, videlicet *est*, & *poëta*, in vnum prædicatum totale coalescant: tum denique, quia in propositionibus de *est* secundo adiacente copula *est* prædicatum; aliàs in eis nullum erit formale prædicatum, quo quid magis absonum: similiter ergo & in aliis, in quibus vocula, *est*, suam significationem non amittit. Et quidem hanc sententiam veteres omnes Græcos, & Latinos tenuisse, testis est Cardinal. Toletus hic cap. 3. q. 1.

II Sciscitaberis tertio, quo pacto omne verbum sit præsentis temporis: Esse enim aliquo pacto cum vltima superioris definitionis particula indicat, nempe *eorum quæ de alio dicuntur*, tum etiam plerique scolastici docent, cum Aristotele non verba, sed casus verbi reliquorum temporum verba appellantes. Respondeo, verbum duplex est: aliud grammaticum, quod nullum tempus non amplectitur: aliud dialecticum, quod solius temporis præsentis est, nimirum quia dialectica, velut modus sciendi, ea solum verba considerat, quæ cum maiori ex parte sempiternæ sint veritatis verbis præsentis temporis constant; non quia vnam solam differentiam temporis veritas sempiterna respicit, sed quia ita intuetur omnem, vt in omni, quasi actu & de præsentis, sit: vnde cum talis veritas, aut propositio de ea absolui dicitur à tempore, sensus est à tempore destinato absolui, cum aliàs omnem omnino temporis differentiam, in qua veluti actu & de præsentis sit, connotet: Propositio ergo scientifica, & doctrinalis, quæ potissimè dialectici negotij est, verbo præsentis temporis semper constat, vt vel à posteriori constat: vnde verbum dialecticum est eius solius temporis. Verba autem cæterorum temporum verba grammatica, non verò dialectica, & ad summum casus verbi dialectici dicenda sunt, vt supra sumus de nomine philosophati.

12 Si cui tamen superior verbi definitio magnopere non placuerit, is verbum latius, & magis grammaticaliter definiat, hunc in modum: verbum est vox coniugata per tempora: cum Hurtado, Martiano, Mineo, & aliis ad finem capitis præteriti memoratis.

CAPVT III.

Explicatur quid sit oratio, & aliqua circa eam dubia enodantur.

13 **O** Ratio ab Aristotele lib. 1. de interpret. cap. 4. & his, qui eum sequuntur, interpretibus, & scolasticis, horum autem sequuntur eum non pauci, vt vltimum est ad initium duorum capitum præcedentium, sic definitur: *Oratio est vox significatiua ad placitum, cuius aliqua pars per se separata significat, non vt affirmatio, sed vt dictio.* Cui definitioni, deptis iis difficultatibus, quæ illi cum nomine, & verbo sunt communes, ac superius solutæ manent, ea duntaxat obstat potest, quod termino complexo, cuiusmodi est, homo iustus v. g. conuenire videatur, adeoque alij à definito suo. Verum cur terminus complexus oratio imperfecta esse nequeat: esto nec terminus incomplexus oratio imperfecta, nec complexus oratio perfecta esse possit: Atque terminum incomplexum orationem quandam esse tuentur cum antiquis authoribus nostri Conimbricenses 1. de interpret. cap. 4. quæst. 3. art. 1. & Fonseca lib. 3. institut. dialecticarum cap. 1.

14 Oratio hic à Boëtio, & reliquis in perfectâ, & im-

perfectam diuiditur. Imperfecta est, cuius partes aliquo nexu imperfecto, & grammaticali coherent, vt vir sapiens, regia solis, & alia id genus. Perfecta est, quæ perfectiori nexu, verbo scilicet, & non solis nominibus, constat, adeoque perfectum sensum in animo audientis generat, cum tamen illa prior non nisi imperfectum in eo pariat. Atque de hac posteriori orationis specie sermonem habuit Plato cum dixit in Theæteto: *Primum esse arbitror, cogitatione per verba, nominaque exprimere opinionem propriam in voce, perinde acin speculo, & aqua monstrantem: nonne tale quid oratio tibi esse videtur?* Et in Sophista; *omnis penitus oratio deleteretur, si unumquodque ab omnibus segregatur; nam propter mutuam specierum copulam oratio consistit: & ibidem paulo infra: ex solis nominibus ordine prolatis oratio nunquam efficitur, neque rursus ex verbis absque nominibus pronuntiatis, vt vadit, currit, dormit, & alia verba, quæcumque actiones significant, quæ si quis subiungat omnia, nihilo magis orationem facit: Rursusque, cum dicitur leo, ceruus, equus, cæteraque nomina, quæ ipsos agentes significant nondum hac conuinatione oratio vlla conficitur: nam quæ proferuntur, haud ante actionem, vel actionis impedimentum, aut essentiam suæ existentis rei sue non existentis ostendunt quam verba nominibus misceantur: Tunc verò primum conueniunt, statimque fit oratio, & prima horum complexio prima oratio est etiam si sit breuissima: Ac denique in Cratylo; oratio quippe, vt arbitror, est verborum, & nominum compositio.*

Oratio perfecta dissecatur à B. Thoma, Ammonio, & aliis comuniter in enuntiatuam, interrogatiuam, imperatiuam, deprecatiuam, & optatiuam: ex quibus omnibus sola, quæ enuntiat, præsentis est instituti. Eam circa dubitabis primò, an ita ad placitum significet, vt nullo signo naturali, quale est blitiri, intrinsecè & immediatè velut subiecto, aut prædicato constitui possit: Id genus signo illam non repugnare constitui sentiunt Hurtado in summul. disp. 1. sect. 2. & 4. Compton. disp. 1. introduct. sect. 2. num. 3. Franciscus Alfonsus lib. 2. instit. cap. 2. num. 4. Franciscus de Ouiedo in summul. controuers. 1. punct. 2. num. 5. Arriaga disp. 1. summul. sect. 2. num. 10. quibus assentior: tum quia hæc propositio, blitiri est terminus, verè propositio est: atqui signo naturali velut subiecto constituitur: tum etiam, quia propositio mentalis terminis non ad libitum, sed naturaliter significantibus adæquatè, & ex toto constat: cur ergo propositio externa signo aliquo naturali inadæquatè saltem, & ex parte nequeat constitui?

16 Contrariam sententiam tuentur quidam Recentiores cum Fonseca lib. 1. instit. dialecticarum cap. 16. ac sic obijciunt primò. In hac propositione omne blitiri est terminus, blitiri non habet rationem subiecti, sed solius obiecti: eam ergo propositionem formaliter non constituit: Antecedens probatur: id habet rationem subiecti, supra quod illud syncategorema, *omne*, appellat: atqui non appellat supra blitiri, sed supra particulam, *vocabulum*, aut *vox*, ibi subintellectam hunc in modum: *omne vocabulum*, siue omnis vox blitiri est terminus: ergo, &c. Minor suadet, quia blitiri illud singulare est, ac proinde vniuersalitatis incapax, adeoque syncategorema, *omne*, supra illud appellare non sustinet. Respondeo, *voculam*, *omne*, supra blitiri appellare, non hoc numero tamen, sed supra rationem communem ab hoc, & illo abstrahentem: Quod enim ea abstractio fieri possit dubium non est, cum hoc, & illud blitiri conueniant, & assimilia sint:

sint : illa ergo ratio communis ei vocula vniuersali, *omne*, supponi, & subintelligi poterit, non minus quam hæc particula, *vocabulum*, aut *vox*, quantumcunque vnum, & singulare blitiri efformetur.

17

Vrgebis tamen. Syncategorema, *omne*, non potest appellare immediatè suprà rationem communem blitiri : siquidem appellare debet suprà id, quod actu eam propositionem constituit : ast ea singularis propositio nulla ratione communi constitui potest, sicut hic numero homo anima singulari non communi constare debet. Tum sic : particula, *omne*, non appellat suprà hoc numero blitiri : nullo ergo modo suprà illud appellat, ac proinde in ea propositione neutiquam subiicitur. Antecedens probatur : quoniam vocula illa, *omne*, denotat vniuersalitatem in essendo, aut representando ; qua ratione ineptè dicitur omnis Deus, propterea quod Deus vtraque vniuersalitate careat : at blitiri hoc numero est singulare, & nec est vniuersale in essendo, vt perspicuum est, nec etiam in representando, aut significando, quia eius partes non sunt hoc aut illud blitiri significare, alias quidem signum arbitrium, & ad placitum foret.

18

Verum inprimis particula, *omne*, suprà *vocabulum*, aut *vox* appellat iuxta aduersarios : & tamen vox, aut vocabulum non constituit actu propositionem, qua de agimus, sed tantum in ea subauditur quamuis igitur ratio communis blitiri actualiter propositionem non constituat, adhuc suprà illam appellare, & recidere potest syncategorema *omne*. Deinde secundò hic numero homo iuxta aduersariorum aliquos hac vel illa materia indeterminatè sumpta constituitur : hoc igitur vel illud blitiri, siue ratio communis blitiri hanc numero propositionem poterit constituere. Tertio dici potest, particulam, *omne*, in propositione illa nostræ controverſiæ subiecta cadere suprà hoc numero blitiri, quia licet non sit vniuersale in significando ad placitum, vt obiecto conuincit, est tamen vniuersale in significando naturaliter, siquidem est quedam imago naturalis omnium blitiri, quibus assimilatur ; quod sufficit, vt pro iis in propositione poni possit, præsertim adiuncto syncategoremate, *omne*, quod eam representationem non solum indicat, verum etiam promouet. Tandem dici potest in allata propositione blitiri fortasse terminum esse : quo vltro, ac liberaliter admissio, nihilominus haud sequitur id in aliis enuntiationibus euenire, in quibus illud syncategorema non adicitur. Cuius ratio est, quia blitiri est ex se indifferens ad rationem subiecti, vel solius obiecti, & per adiectionem, aut amotionem particula illius, *omne*, aut alterius similis ad alterutrum determinatur. Sic animal v.g. per adiectionem particula, *hoc*, ad rationem indiuidui, & per additionem particula, *rationale*, ad rationem speciei, & per vtriusque amotionem ad rationem generis determinatur.

19

Obiiciunt secundò aduersarij ex nostra sententia fieri, quemuis motum localem, quamuis lineam scriptam, quoduis inordinatum delineamentum, vestigium pedis pulueri impressum, sculpturam monetæ terminos esse posse, nimirum si iis hæc voces, *est terminus*, addantur, haud aliter ac vocula illi blitiri adiciuntur. Sed inprimis contendit fortasse aliquis, propositionem vocalem non posse non constare solis vocibus, quales quales tandem sint, sicut propositio mentalis iuxta omnes ex solis actibus intellectus existit : Quandoquidem ergo paulo suprà congesta voces non sunt, quid mirum, si propositionem vocalem terminare, aut con-

P. Lyncei Philosophia Tom. I.

stituere nequeant. Ast blitiri vox demum est. Deinde secundò verosimilius est absolute, propositio nem externam heterogeneam esse posse, & partim vocalem, partim scriptam, partim significatiuam naturaliter, partim verò ex instituto ; sicut etiam alia continua physica partibus heterogeneis, & specie distinctis coalescant : vnde nihil est incommodi in eo, quod superius obiecta sint termini.

20

Obiiciunt tertio : Sicut propositio omnis est expressiua alterius à se distincti, ita & eius terminus omnis exprimere debet aliquid à se distinctum : Blitiri autem nihil, quod à se distinguatur, representat. Leue argumentum. Nam primo subiectum, & prædicatum obiectiuum termini sunt, cum tamen nihil à se distinctum referant : quamuis ergo blitiri alterius non sit expressiuum, nihilominus terminare poterit propositionem. Rursus secundò & absolute : plura toti sæpè conueniunt, quæ cadere nequeunt in eius partes : vnde expressio alicuius à se distincti enunciationis propria non debet in quamlibet eius partem conuenire. Obiiciunt quarto. Terminus omnis pro aliquo supponere debet : Blitiri autem pro nullo alio supponit. Sed antecedens est falsum ; vt claret in hac propositione, homo est vox dissyllaba. Deinde, si blitiri pro se supponit, terminus ergo est, cum suppositio sit affectio termini. Tandem obiiciunt, blitiri ad loquutionem, & fermocinationem humanam non spectat, cum nihil ad libitum significet : ergo nec ad logicam, quod scientia fermocinatrix est, vt ex eius constat ethymo : terminus ergo esse nequit vllius propositionis, alias spectaret ad logicam. Huius etiam argumenti antecedens est falsum, vt semel, & iterum edoctum est. Consequentia etiam iuxta nonnullos nulla, cum non omnes termini ad logicam attineant, nec eius sint, termini aliarum facultatum, provt sunt aliarum.

21

Circa orationem enunciativam, ac perfectam siue enunciativam externam dubitabis secundò, an sit propriè enuntiatio, veraque ac stricta ratione rationem propositionis obtineat ? Non obtinere putant Hurtadus disp. 1. summul. sect. 3. §. 14. Ouiedo controuers. 1. summul. punct. 2. num. 1. Arriaga disput. 1. summul. sect. 2. num. 9. & alij (quos existimo in hac controuersia, quæ solius est verbi, non rei, rectè loqui. Etenim quod præcisè dicitur propositio, quia propositionem refert, & significat, est improprie tantum, ac secundum quid propositio : at exterior, & vocalis propositio talis præcisè dicitur, quia mentalem refert, ac significat : ergo, &c. Maior est in aperto : homo namque pictus ob id dicitur improprie homo, quoniam hoc solo nomine nuncupatur homo, quod verum hominem significet, ac representet : similiter ergo quod tantum appellatur propositio, quia est propositionis imago quedam, & simulachrum, procul erit à veritate, ac proprietate eius quod imitatur. Confirmatur : homo pictus intrinsecè, & naturaliter representat hominem : & tamen metaphoricè, & secundum quid dicitur homo : propositio igitur exterior à fortiori, vt aiunt, est improprie, & secundum quid propositio, cum mentalem extrinsecè solum, & ex solo hominum libito representet.

22

Obiiciunt tamen primò cum doctissimis Recentioribus tuentibus contrarium. Denominatio non solum intrinseca, sed etiam extrinseca haud rarò vera, & propria est. Sic obiectum verè, & propriè cognoscitur, & amatur, esto amor, & cognitio nihil intrinsecum ei importent : sic cognitio propriè, & strictè vera est, & amor propria, ac stricta ratione

T 2

bonus

bonus moraliter, licet veritas, & bonitas, aut semper, aut multoties actibus intellectus, & voluntatis ex parte sint extrinsecæ: sic deinde vna res dicitur alteri strictè, ac rigorosè similis, æqualis, &c. tum etsi hæ relationes non sint omninò saltem intrinsecæ: quamvis igitur propositio vocalis dicatur propositio per denominationem extrinsecam à mentali, quam refert, non ex hoc censenda erit improprie, & adumbratè duntaxat propositio. Respondeo: duplex est denominatio extrinsecæ: altera qua vnum ad aliud referri dicitur; & hæc vera ac propria est: vt exempla adducta suadent: altera, qua beneficio eius relationis vnum dicitur esse aliud; & hæc impropria, & lata est, vt nostrum persuadet argumentum.

23 Obiicies secundo: significare hominem v.g. esse animal rationale est affirmare vnum de alio: sed propositio externa, & vocalis verè significat, hominem esse animal rationale iuxta omnes, verè igitur vnum de alio affirmat, adeoque strictè est propositio. Respondeo distincta maiori: Significare hominem esse animal rationale ad placitum utique & arbitrariò est affirmare vnum de alio verè, & propriè: nego maiorem; improprie, & secundum quid concedo. Obiicies tertio, actus intellectus sunt verè & propriè subiectum & prædicatum formale: non alia ratione, nisi quia subiectum, & prædicatum obiectiuum repræsentant: similiter ergò quamvis subiectum, & prædicatum vocale ita dicantur, eo præcisè quod subiectum, & prædicatum interius, ac mentale repræsentent, tamen vera, ac propria ratione subiectum erunt, ac prædicatum: ac proinde eadem veritate, & proprietate erit enuntiatio, quæ ex eis oratio coalescit. Respondeo: actus intellectus dicuntur subiectum, ac prædicatum in ordine ad subiectum, ac prædicatum obiectiuum, quod denominant, & constituunt, quodvè subiiciunt, & prædicant, vt est à nobis in loco expositum: quod autem formaliter constituit subiectum, & prædicatum, quid mirum, si verè subiectum, & prædicatum formale dicatur: sicuti quod formaliter facit album, id ex vero dicitur album formale, siue albedo. At subiectum vocale (par autem est ratio prædicati seruata proportione) tale dicitur in ordine ad interius, & mentale, non quod constituat, sed quod constitutum significet, ac repræsentet, haud secus ac hominis effigies, siue homo pictus hominem refert, non constituit.

24 Obiicies vltimò: hæc vox, *signum ad placitum*, est verè, & propriè signum ad placitum: non alia ratione, nisi quia significat hoc, & illud signum ad placitum: similiter ergò propositio vocalis verè talis censenda est, quamvis præcisè propositio sit, eò quod mentalem, aut obiectiuam ex instituto significet. Antecedens quoad primam partem est compertum: quoad secundam suadetur: nam ea vox est signum ad placitum, quia aliquid repræsentat ad placitum: nihil autem est quod ita repræsentat,

nisi hoc, & illud signum ad placitum sub ea ratione communi contentum. Respondeo: quod ad placitum significat signum, siue sit vox nobis obiecta, siue quidpiam aliud, verè signum est: verum tamen id non habet à signo ad quod habitudinem dicit, quia si aliud quoduis obiectum significaret, eodem modo foret signum, sed ab ipsa habitudine, quam dicit, quæ habitudo, vt euident est, signum facit. At habitudo ad propositionem, & eius expressio propositionem non constituit, sicut habitudo ad hominem, & eius expressio pictum hominem, non tamen verum efficit.

25 Hæc quamvis ita se habeant diffiteri tamen nequeo, quin sit valdè probabile, propositionem externam, & vocalem strictè, ac propriè rationem propositionis adipisci. Etenim signum instrumentale verè, ac rigorosè signum est, etsi non alia de causa sit signum, quam quia cognitionem, siue signum formale in nobis excitat, & gignit: similiter ergò propositio vocalis propria, ac vera ratione erit propositio, licet talis tantum dicatur, quia mentalem, scilicet conceptum mentis, excitat, aut supponit. Rursus omne ens creatum dicitur ens à similitudine, & participatione primi entis, quod tamen non prohibet, quominus sit simpliciter, ac proprie ens: similiter ergò in præsentia, &c. Dupliciter ergò vnum potest repræsentare aliud: primò ita vt ab vtroque ratio communis vtrique verè, & simpliciter conueniens abstrahi nequeat: qua ratione homo pictus verum repræsentat: secundò ita vt ab vtroque talis ratio communis sustineat abstrahi: Atque hoc posteriori modo propositio interior, & exterior comparantur inuicem: vtrique enim est in genere signi: quidni autem à signo interno, & externo non minus quam à formali, & instrumentali queat abstrahi ratio communis signi vtrique verè & vniuocè conueniens: quod si signi cur non etiam propositionis?

Atque hæc sint satis de oratione, nisi quod prætermittere non possum, vt nomen, & verbum sic eam aliter quam ab Aristotele, & minus quidem salebrosè, definiri posse, hunc scilicet in modum: oratio nihil aliud est, quam plures dictiones congrue se habentes: quo pacto eam definiunt Villalpandus, Sotus, Toletus, & alij authores probati: Nec obest quod noster Aluarus Semmedus refert lib. de imperij Sinensis euangelica cultura 2. parte cap. 3. apud Sinenses Rio significare pedem humanum, chua pedem volucris, ac thi pedem animalis, adeoque quamlibet earum vocum, cum vna tantum sit, nihilominus esse orationem, & sic hanc videri perperam definitam, plures dictiones congruè se habentes: Nihil inquam hoc obest: namque earum dictionum nulla non est virtute multiplex, nulla non plurium pondus, & instar habet: huiusmodi autem multiplicitas, ac pluralitas sola, & non maior à nobis, & authoribus nuper memoratis exigitur ad orationem.